

Тайлбари бэшэг

Нуралсалай программын ёһоор уран зоһеол үзэгдэхэ материал литератураар гүрэнэй стандартын (2004), гүйсэд дунда һургуулийн нуралсалай жэшээтэ программын (2002), нургуулийн уран зоһеол үзэхэ ажалай программын (сентябрь,2010) үндэһэлжэ, тус ажалай программа зоһеогдон бэшэгдэнхэй.

Буряад дунда нургуулида түрэлхи литература нуралсалай предмет болгогдожо, үзэгдэжэ байдаг гээшэ. Буряад литература үзэлгэ болбол имагтал түхэл янза дүрсөөр харуулдаг дээрэһээ һурагшадые арад зондоо үнэн сэхээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ удха шанартай. Энэ программа мүнөө үеын ФГОС баримталан, 9-дэхи классай «Бэлиг» хэблэлээр гараһан С.А.Ошорова, Д.Б.Цыденов зоһёһон «Буряад литература» гэһэн номдо таарууланхай. Бэелүүлхэ болзор ба шата – 2022/2023 нуралсалай он, 9 класс , 68 час

Һурагшад гол түлэб нимэ юумэнүүдые хэжэ шадаха ёһотой:

- уран зоһеолшын зоһеол соогоо бэшэһэн уран зураглалые хөөржэ;
- уран зоһеолшын зураглаһан зурагыг ухаан бодолдоо, сэдхэлдээ бии болгожо;
- үзэжэ байһан зоһеолой гол шухала үйлэнүүдые (эпизодуудые), үйлэдэгшэ нюурай хэлэһэн үгэ, хэрэг г.м. бусад олон юумэнүүдһээ илгажа;
- зоһеол соохи үйлэнүүдэй болоһон шалтагааниие, сагыг, тэрэнэй хойшолонгыг элирүүлжэ;
- үзэжэ байһан зоһеолой хэлэнэй уран аргуудые, байгаагийн зураглалнуудые текст соһоо илгажа;
- зоһеолой идеяг болоод уран найханай талыг харуулалгада сюжетэй зүйлнүүдэй (үйлын хүгжэлтын эхин, үйлын уялдалга, үйлын хүгжэлтын эгээл дээдэ шата) үүргэ болон гол проблематика элирүүлжэ;
- үзэгдэжэ байһан зоһеолнуудай байгуулгын (композицийн) зүйлнүүдые илгажа;
- зоһеолой удха задалан харуулхадаа, геройн үүргэ ба геройдо үгэһэн авторай сэгнэлтэ эли тодо болгожо;
- зоһеолой геройнуудай өөр өөрын ба бултандань хабаатай шэнжэнүүдые тодорхойлон, характеристикэ үгэжэ, тэдэндэ авторай ямараар хандажа байһые элирүүлхэ зорилготойгоор геройнуудые зэргэсүүлжэ;

— уран зохиолнуудай текст лирическэ, эпическэ, драматическа жанрай байһаарнь тэдэниенъ хараадаа абажа, тодоор, уранаар уншажа; — уран зохиолой геройнуудта характеристикэ үгэхэ ороо түсэб табижа;

— үзэжэ байһан зохиолой геройнууд тухай, тэдэндэ авторай ямараар хандажа байһые хараадаа абан, хурагша бүхэнэй, бүхы хурагшадай зэргэсүүлһэн аман гү, али бэшэмэл өөрын бодомжолготой зохиолго бэшэжэ;

— монологическа хэлэлгэ хайнаар хэрэглэжэ, өөрынгөө ханамжа ойлгосотойгоор хэлэжэ, тэрэнээ ойлгуулжа, баримталжа, хамгаалжа;

— түсэб табижа, тэрэ тоодо тезиснэ түсэб, литературна-критическэ статьянуудаар конспект бэшэжэ;

— нэгэ гү, али хэдэн материалнууд дээрэ үндэһэлэн, литературна темээр элидхэл, сонохол (сообщени) гү, али реферат бэлдэжэ;

— үзэһэн зөхиолоор гү, али хэдэн зохиолнуудаар проблемнэ шэнжэтэй аман ба бэшэмэл бодомжолготой зохиолго, тэрэ тоодо зэргэсүүлһэн характеристикэ зохиоо, мүн литературна ба публицистическэ темэнүүдээр бодомжолготой зохиолго бэшэжэ;

— литературы асуудалнуудаар бэшэһэн хүдэлмэринүүдээр тезисүүдые ба конспектүүдые табижа;

— бэеэ даагаад уншаһан номоор, хараһан кинофильмүүдээр, теледамжуулгануудаар, зүжэгүүдээр, уран зурагуудаар, шагнаһан хүгжэмөөр рецензи гү, али ханамжа бэшэжэ г.м.

Хурагшадта түрэлхи литература шудалан үзүүлхэдээ, буряад хэлэнэйнгээ баялигтай гүнзэгыгөөр танилсуулха, хайнаар хэлүүлдэг, уншуулдаг, бэшүүлдэг болгохоһоо гадна, буряад арадайнгаа ажабайдал, түүхэ, заншал, зан абари үзэжэ байгаа зохиолнууд дээрэ үндэһэлэн, хайнаар ойлгуулха, ухаан сэдхэхэдэнь шэнгээхэ, манай обществын ёһото эрхэтэн болгон хүмүүжүүлхэ гэхэн шухала **зорилгонууд** табигдана. Литературын курс хурагшадые уран зохиол абьяастайгаар уншаха дуратай, ходохойгоор, тодо зүбөөр уншаха шадабариинь хүгжэхэ, уншаһан зохиолоо ухаандаа буйлуулан, удхыень зүбөөр элирүүлэн ойлгодог, һонирходог болгохоһоо гадна, хурагшадай зохиол шудалан, шэнжэлэн үзэхэ эхин дадалнуудые бүридүүлхэ, түрэлхи литература тухайгаа юрэнхы мэдэсэтэй болгохо гэхэн зорилгонуудые табина.

Багша хадаа хэшээл бүхэндөө буряад литературы хүмүүжүүлхы үүргэнүүдые шударгыгаар бээлүүлхэ уялгатай. Хуралсал-хүмүүжүүлгын зорилгонуудые бээлүүлгэдэ, үхибүүдэй наһанай арга боломжо хараадаа абадаг дээрэһээ хургуулин литературна курс эхин удаагаа хоёр шата боложо хубаарна. Нэгэдэхи шатада эхин классуудай хурагшад уншажа, хөөрөжэ хурана. Удаадахи шатада V-VII классуудай хурагшад уншалга, хөөрөлгээ үргэлжэлүүлнэ, мүн зохиол шэнжэлэн үзэлгын түрүүшын дүршэлтэй боложо эхилнэ. Түрэлхи

литературын программа тематическа гол ёһоной үндэһэн дээрэ байгуулагдаба.. Эндэ арадай аман зохёолнууд, буряад литература сооһоо удхын ба байгуулалтын талаар хурагшадай ойлгосо, мэдэсэдэ таарамжатай уран хайханай зохёолнууд шэлэгдэн абтажа, тайлбарилан уншахаар, шудалан үзэхөөр хараалагдаба.

Гол ёһо заршам

Буряад уран зохоолдо хургалгын гол ёһо заршам хадаа хуралсал болон хүмүүжүүлгэ хоерые нягтаар тааруулга, эрдэм шудалалга болон хурагшадай танил мэдэлгын дүршэл хүгжөөлгэ, хуралсалай практическа шэглэлээр шадабари хүгжөөлгэ болоно.

- Буряад уран зохоол болбол буряад хүүгэдые эхин шатаһаа эрдэм болон хуралсал хоерой гол зорилго эшэ үндэһэн дээрэ үндэһэлжэ хургалга болоно. Уран зохоолой текстнүүд уншагшын урда оршон тойронхи байдалай баялиг нээжэ үгэхэһөө гадна, ажабайдалай гоё хайхание, ажабайдалда, хүн зоной харилсаанда, өөрын хандаса үхибүүн бүхэнэй үгэжэ шадаха дүршэл бүрилдүүлхэ болоно.
- Тус предметэй удха болон бүридэл хадаа лично-ориентированна хургалгын ёһо заршам дээрэ үндэһэлнэ. Тиихэдээ гол зүйлынь хадаа хуралсалай болон хүмүүжүүлгын ажалай ябаса, элдэб бэлэдхэлэй хурагшадые хараадаа абан хургалга мүн.
- Литературоведческэ заршам хуралсалай онсо өөрэ зүйл мэдэржэ, уран хайханай текстнүүдые анализ хэлгэдэ бөөлүүлэгдэнэ. Уран гое үгөөр художественно дүрсэнүүд байгуулагдана. Уран үгын аргаар автор өөрынгөө һанал бодол, сэдхэлэй байдал харуулна. Литературоведческэ заршам литературна творчествын бүхы халбаринуудые – аман зохоол, буряад литературы классика, мүнөө үеын буряад литература, баруун болон зүүн гадаада гүрэнүүдэй, Россин арадуудай литературна зохоолнуудые үзэхөөр хараална.

Үхибүүдэй наһан ба психологическа онсо өөрэ зүйлнүүдые хараада абалга

Энэ программа соо оруулагдаһан даабаринууд болон хэрэгдэгдэхэ түхэл, янзанууд хурагшадай наһанда, хүгжэлтын психологическа онсо өөрэ зүйлнүүд, ухаан бодолой, мэдэрэлэй хүгжэлтэ хараада абтаһан байна. Хурагшадай хонирхол, тэдэнэй оршон байдалые эзэмдэн ойлгохо эрмэлзэл дээрэнь үндэһэлжэ табигдаа.

Хурагшадые эдэбхитэйгээр хурахаыень хургалга

Хурагшадые эдэбхитэй болгохын тула уран зохоол үзэлгые хонирхолтой болгохо шухала.

Хурагшадые эдэбхитэй болгохо хэрэгтэ информационно, техникескэ элдэб хэрэгсэлнүүдые ашаглан хэрэглэлгэ ехэхэн туһатай байха. Үндэһэн буряад хэлээ үзэжэ байһан хурагшадта “Буряад хэлэн” гэһэн электронно ном хэрэглэгдэхэнь шухала.

Туд классуудта зохоолнуудые уншахадаа, арадай түүхэдэ, уран зохоолшын зохоол соогоо харуулһан үе сагта, арал зоной ажал хүдэлмэринь аша туһада, үйлэ хэрэгтэ, ёһо заншал, гуримда хурагшадай анхарал хандуулха, олонийтын ажабайдал тухай ойлгосыень саашань үргэдхэхэ, мэдэсыень гүнзэгырүүлхэ, хурагшадай зан заншал, сэдхэл ухаа, бодол хүсэл зүбөөр, даамайгаар бүридүүлхэ, үндэһэн

хэлээ найнаар шудалжа, хүнэй ойлгохоор, тодо һонороор хэлүүлжэ һургаха шухала. һурагшадые түрэн тоонто, нютагаа найнаар мэдэхээрнь, дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, ажабайдалай үзэгдэлүүдэй, нютагайнгаа байгаалиин гоё найхание зүбөөр сэгнэдэг хүн болгожо һургаха юм. Тэдэниие түрэн эхэ эсэгээ, аха зониие хүндэлхэ гэнэн арадай найн найхан заншалые хүндэлхэ, баримталха хүмүүжүүлгын дадалтай болгохо

2.Программын байгуулга

№	Темэ	Саг
1	Оршол	1
2	XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай буряад литература	1
3	Лирическэ ба лиро-эпическэ поэзи	1
4	Мүнхэ Сарьдаг (Будажаб Цыренович Найдаков)	1
5	«Саяанда»«Саянам»	1
6	Цэдэн Галсанович Галсановай зохоохы зам.	1
7	«Табан таанараа магтанам», «Хэнгэргэ»	1
8	Творческо практикум	1
9	Цыденжаб Дондупович Дондубоной зохоохы зам	1
10	«Брынзын санха»	1
11	«Брынзын санха»	1
12	«Брынзын санха»	1
13	«Брынзын санха»	1

14	Цыден-Жаб Арсаланович Жимбиевэй зохёохы зам	1
15	«Гал могой жэл»	1
16	«Гал могой жэл»	1
17	«Гал могой жэл»	1
18	Литературна теори	1
19	Творческо практикум	1
20	Шог зүжэглэмэл зохеол	1
21	Баир Ширабнимбуевич Эрдынеев	1
22	«Хазаар хара һахал»	1
23	Зүжэгэй дүрэнүүдэй	1
24	Творческо практикум	1
25	Литературна хараа шэглэл ба үе саг	1
26	Творческо практикум	1
27	XX зуун жэлэй 2-дохи хахад- буряад литературынын хүгжэлтын алтан үе	1
28	М.Самбуев. “Ленинград тухай шүлэгүүд”	1
29	«Минии таабай»	1
30	“Һайн даа, Урбаан таабай”	1
31	Даша-Дабаа Жалсараевич Мункоевой зохёохы зам	

		1
32	«Эхэ тухай дуун»	1
33	Балдан Насанович Ябжановой зохёохы зам	1
34	«Хүн ба байгаали»	1
35	Уянгата үндэһэн	1
36	Творческо практикум	1
37	Ц.Галановой зохёохы зам	1
38	“Саран хүхы”	1
39	“Саран хүхы”	1
40	“Саран хүхы”	1
41	“Саран хүхы”	1
42	“Саран хүхы”	1
43	х\х\ Найруулга	1
44	Шалг. хүд-ри	1
45	Д-Р. Батожабайн зохоохы зам	1
46	“Багшашни хэн бэ?”	1
47	“Багшашни хэн бэ?”	1

48	“Багшашни хэн бэ?”	1
49	х\х\ Чулуун-Батын характеристикэ	1
50	Туужа тухай ойлгосо	1
51	Творческо практикум	1
52	ХХзуун жэл.Хубисхалай ба дайнай үе	1
53	Цыденжаб Дондупович Дондубоной зохёохы зам	1
54	«Шуһата хюдалга»	1
55	«Шуһата хюдалга»	1
56	Чимит Цыдендамбаевич Цыдендамбаевай зохоохы зам	1
57	“Илахаяа ошохомнай”, ”Гвардеец”	1
58	Шираб Нимбуевич Нимбуевай зохоохы зам	1
59	“Эхын юрөөл”	1
60	Творческо практикум “Һайн даа, Урбаан таабай”	
61	Ж.Т.Тумуновой зохоохы зам	1
62	“Халуун зүрхэн”	1
63	“Халуун зүрхэн”	1
64	Творческо практикум	1
65	Уншагшадай конференци	1
66	Жэл соо үзэһэнөө дабталга.	1
67	Шалгалтын хүдэлмэри	1
68	Шалгалтын хүдэлмэрийн анализ	1

3.Календарно-тематическа түсэб

№	Темэ	Һурагшадай ажаябуулгын шэнжэ	Янза түхэл	Зорилгонууд (мэдэсэ, шадабари, шиидхэхэ асуудалнууд, даабаринууд)	Гэрэй даабари	Сагай хубаарилга
1	Оршол	Уншагша ба уран зохоолой ажаמידарал.Дунда зуун жэлнүүдэй үе, шэнээр хүгжэһэн галаб.	Шэнэ темэтэй танилсалга	Ондо ондоо үе сагай хүнүүдэй уран зохоол уншалга ба ойлгожо абалга,	Ном, дэбтэр	
2	XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай буряад литература	Гэгээрэлэй галаб,ородой ба хариин гүрэнүүдэй XVIII,XIX,XX зуун жэлнүүдэй үеын, тэдэнэй нэгэдэхи ба хоердохихахадай литература гэхэ мэтэ үенүүдтэ хубаардаг тухай ойлгосо.	Шэнэ темэ ойлгожо абалга	Буряад литературынын хүгжэлтын шатада XX зуун жэлэй нэгэдэхи хахадай, XX зуун жэлэй хоердохихахадай үе гэжэ хубаагдадаг болоһон тухай ойлгосо үгэхэ.	Ном, дэбтэр	
3	Лирическэ ба лиро-эпическэ поэзи	Гэгээрэлэй галаб,ородой ба хариин гүрэнүүдэй үенүүдтэ хубаардаг тухай ойлгосо.	Шэнэ темэ үзэлгэ, мэдэсэеэ бэхижүүлгэ	Авторай ямар уран аргуудые хэрэглэһые зүбөөр ойлгуулан,лирическэ зохоол сэдхэлээрээ хадуун абалга хүгжөөхэ	Ном,дэбтэр	
4	Мүнхэ Сарьдаг (Будажаб Цыренович Найдаков)	Уран зохоолшын намтар ба зохоохы зам.	Шэнэ темэтэй танилсалга	Уран зохоолшын намтар ба зохоохы замтай танилсуулха	Ном, дэбтэр	
5	«Саяанда» «Саянам»	«Саяанда» «Саянам» (Л.Тапхаевай оршуулга) Шэнэ шанартай лирическэ геройн бии болон хүгжэлтэ	Шэнэ темэтэй танилсалга	Байгаалия хамгаалха, тэрээндээ нарин нягтаар хандаха гэхэн мүнөө үе сагай гол шухала асуудалнуудые харуулһаниинь үзэхэ.	Ном,дэбтэр	
6	Цэдэн Галсанович Галсановай	Уран зохоолшын намтар ба зохоохы зам.	Шэнэ темэ ойлгожо абалга	Уран зохоолшын намтар ба зохоохы замтай танилсуулха	Ном, дэбтэр	

	зохоохы зам.						
7	«Табан таанараа магтанам», «Хэнгэргэ»	«Табан таанараа магтанам», «Хэнгэргэ»	Шэнэ темэ үзэлгэ, мэдэсээ бэхижүүлгэ	Пейзаж ба тэрэнэй үүргэ, шүлэгэй гол удха ойлгон авторой мэдэрэл таажа хургалга	Ном, дэбтэр		
8	Творческо практикум	Литературна хүгжэлтые үенүүдтэ хубаалга. Аман ба бэшэмэл хэлэ хүгжөөхэ					
9	Цыденжаб Дондупович Дондубоной зохёохы зам	Уран зохоолшын намтар ба зохоохы зам.	Шэнэ темэтэй танилсалга	Авторай зохоохы зам тухай хурагшадай мэдэсэ үргэдхэхэ.	Ном, дэбтэр		
10	«Брынзын санха»	«Брынзын санха»гэжэ зохоолой гол удхатай танилсалга	Шэнэ темэ ойлгожо абалга	Зохоолтой танилсуулан,эпическэ зохоолой байгуулга, уран арганууд тухай мэдэсэ үргэдхэхэ	ном		
11	«Брынзын санха»	«Ажалые шэнэдхэн байгуулга»	Шадабари бүрилдэлгэ	Зохоолой удха дээрэ хүдэлмэри,бүлэг соо хүдэлхэ дадал бэхижүүлхэ	Дэбтэр,ном		
12	«Брынзын санха»	«Должон, Гомбо,Балжанай дүрэнүүд»	Мэдэсэ гуримшуулга ба согсоллолго	Туужа соохи геройнуудай дүрэ тодорхойлжо шадаха	Ном,дэбтэр,ИКТ		
13	«Брынзын санха»	«Туужын хэлэнэй онсо шэнжэ»	Мэдэсэ шалгалга ба сэгнэлгэ	хурагшадай хэр зэргэ ойлгоһые шалгаха,онсодхохо.Аман ба бэшэмэл хэлэ хүгжөөхэ.	Дэбтэр,ном		
14	Цыден-Жаб Арсаланович Жимбиевэй зохёохы зам	Авторой зохоохы зам.Зохоолой удхатай танилсалга	Шэнэ темэтэй танилсалга	Уран зохоолшын намтар ба зохоохы зам мэдэжэ абаха зэргэтэй	Слайдово презентаци		

15	«Гал могой жэл»	«Дайнай үедэхи колхозой ажабайдал»	Шэнэ темэ үзэлгэ,мэдэсээ бэхижүүлгэ	Зохеол соохоо эхын дүрэ, Сэрэн-Дулма хээтэйн, Батажабайн дүрэнүүд тухай уран гоёр хурагшадаар хоолойн аялгатайгаар уншуулха	Ном,дэбтэр			
16	«Гал могой жэл»	«Батажаб хүбүүнэй дүрэ»	Мэдэсэ гуримшуулга ба согсололго	Зохеолой удхаар хөөрүүлхэ,асуудалнуудта харюусуулха,даабаринууды дүүргүүлхэ	ИКТ			
17	«Гал могой жэл»	«Зохеолой байгуулга.Авторой лирическэ дүрэ»	мэдэсээ бэхижүүлгэ	Зохеолой байгуулгада,анхарал хандуулжа,ойлгуулха	Ном,дэбтэр			
18	Литературна теори	«Зохеол соохи хөөрэгшэ нюур»	Мэдэсэ шалгалга ба сэгнэлгэ	Зохеолой темэ, мотив, сюжет, жанр дээрэ ажал үнгэргэхэ	Ном,дэбтэр			
19	Творческо практикум.Дайн	Ц-Ж.Жимбиевай «Гал могой жэл»гэһэн роман болон Ц.Сампиловай “Арканщик”гэһэн зураг баримталжа “Дайн тухай сэдэб буярадай уран зохеолшодой бүтээлнүүд соо”гэһэн бодомжолго бэшэлгэ						
20	Шог зүжэглэмэл зохеол		Мэдэсээ ургэдхэлгэ	Шог зүжэглэмэл зохеолой уран аргууд тухай мэдэсэ үргэдхэхэ	Слайдово презентаци			
21	Баир Ширабнимбуевич Эрдынеев	Авторой зохоохы зам.Зохеолой удхатай танилсалга	Шэнэ темэ үзэлгэ	Драма ба тэрэнэй жанруудтай танилсуулан,зохеолой онсо шэнжэнүүдтэй танилсуулха	Компьютер, ном			
22	«Хазаар хара һахал»	«Хазаар хара һахал»-шогто водевиль	Мэдэсэ гуримшуулга ба согсололго	Ролеор уранаар уншалга.	Ном,дэбтэр			
23	Зүжэгэй дүрэнүүдэй	«Зүжэгэй дүрэнүүдэй хэлэн,маяг, тэдэнэй абари зан»	Мэдэсээ бэхижүүлгэ	хурагшадай аман ба бэшэмэл хэлэ хүгжөөхэ, шалгаха	Ном,дэтэр			
24	Творческо практикум.Драматурги	“Мүнөө үеын драматурги”-мэдээсэл бэлдэлгэ			мэдээсэл бэлдэлгэ			

25	Литературна хараа шэглэл ба үе саг	Классицизм,сентиментализм,романтизм,реализм, тэдэнэй илгаа ба бии болон хүгжэлтын үе саг	Шэнэ темэ үзэлгэ,үргэдхэлгэ	Онсо шэнжэнүүдыень, илгануудыень ойлгуулха	Ном, ИКТ		
26	Творческо практикум.	Литературоведческэ шэнжэлэлгэ					
27	XX зуун жэлэй 2-дохи хахад-буряд литературын хүгжэлтын алтан үе	Литературын гол шухала род болон жанрнуудай хүгжэлтэ.Үндэһэниинь. Үхибүүдэй литературын хүгжэлтэ	Шэнэ темэ үзэлгэ	Буряд литературада романаи бии бололго,поэзиин шэнэ шэнжэ,буряд драмын хубилалтанууд тухай ойлгосо үгэхэ	Ном,дэбтэр		
28	М.Самбуев. “Ленинград тухай шүлэгүүд”	Поэзи, зохеолнууд тухай тобшо мэдээн.	Шэнэ темэтэй танилсалга	Уран зохеолшын намтар ба зохоохы зам мэдэжэ абаха зэргэтэй	Ном , фотозурагууд		
29	«Минии таабай»	«Минии таабай» шүлэг	мэдэсээ бэхижүүлгэ	Шүлэг уран гоеор уншаха шадабаритай бололго, үгэнүүдые зүбөөр үгүүлгэ	“Буряд үнэн”сонин, дэбтэр		
30	“Һайн даа, Урбаан таабай”	“Һайн даа, Урбаан таабай”-литературна теори	Шэнэ шадабари бүридэлгэ	Тус темээр литературна теори бэхижүүлгэ. Ч.Шенхоровой “Забытая мелодия” гэхэн зурагаар гэхэн зохеолго бэшэлгэ	Ном, дэбтэр		
31	Даша-Дабба Жалсараевич Мункоевой зохоохы зам	Уран зохеолшын намтар	Шэнэ темэтэй танилсалга	Зохоолшын намтар ба зохоолнуудайнь онсо шэнжэнүүдтэйн танилсуулха	Ном, ИКТ		
32	«Эхэ тухай дуун»	Уянгата прозын хүгжэлтэ	Мэдэсэ гуримшуулга ба согсоллолго	Буряд текст уран гоеор уншаха шадабаритай бололго, үгэнүүдые зүбөөр үгүүлгэ	Ном,дэбтэр		

33	Балдан Насанович Ябжановой зохёохы зам	Уран зохеолшын намтар	Шэнэ темэтэй танилсалга	Уран зохеолшын намтар ба зохоохы зам мэдэжэ абаха зэргэтэй	Ном,дэбтэр			
34	«Хүн ба байгаали»	Хүн ба байгаали -зэргэсүүлгэ	Шэнэ темэ үзэлгэ, мэдэсээ бэхижүүлгэ	Буряад текст уран гоеор уншаха шадабаритай бололго, үгэнүүдые зүбөөр үгүүлгэ	Ном,дэбтэр			
35	Уянгата үндэһэн	Туужын уянгата үндэһэниинь	Шэнэ темэ үзэлгэ, ойлгожо абалга	Текст дээрэ ажаллалга Хэһэгэй удха ойлгожо абаха	Ном,дэбтэр			
36	Творческо практикум	Б.Ябжановой “Эхэ шоно”, Ч.Айтматовай “Плаха”зохеолнууд соогоо ямар зорилготойгоор эхэ шонын дүрэ хэрэглэнэб гэһэн дискусси						
37	Ц.Галановой зохёохы зам	Уран зохеолшын намтар	Шэнэ темэтэй танилсалга	Уран зохеолшын намтар ба зохоохы зам мэдэжэ абаха зэргэтэй	Слайдово презентаци			
38	“Саран хүхы”	Туужаһаа бүлэгүүд	Шэнэ темэ үзэлгэ, мэдэсээ бэхижүүлгэ	Буряад текст уран гоеор уншаха шадабаритай бололго, үгэнүүдые зүбөөр үгүүлгэ	Ном			
39	“Саран хүхы”	Удаадахи бүлэгүүд	Мэдэсэ гуримшуулгаба согсоллолго	Хэһэгэй удха ойлгожо абаха	Ном, дэбтэр			
40	“Саран хүхы”	Үүлшын бүлэгүүд	Мэдэсээ үргэлжэлүүлгэ	Бүлэг соохи даабари бээ даагаад дүүргэжэ шадаха	Ном, дэбтэр			
41	“Саран хүхы”	Байгаали зураглаһан хэһэгүүдые ураар уншалга	Мэдэсэ гуримшуулга ба согсоллолго	Текст дээрэ ажаллалга				
42	“Саран хүхы”	Зохеолой геройнууд	Шэнэ шадабари бүридэлгэ	Текстээр асуудал табилга, хэлэлгэ хүгжөөлгэ	Слайдово презентаци			
43	х\х\ Найруулга	“Хүн ба байгаали”	Мэдэсэ шалгалга ба сэгнэлгэ		Дэбтэр			
44	Шалгалтын	Тест	Мэдэсэ шалгалга ба	Эрхэ мэдэл шудалха еһотой	Дэбтэр			

	хүдэлмэри		сэгнэлгэ				
45	Д-Р. Батожабайн зохоохы зам	Уран зохоолшын намтар ба зохоохы зам	Шэнэ темэтэй танилсалга	Уран зохоолшын намтар ба зохоохы зам мэдэжэ абаха зэргэтэй	Ном , фотозурагууд		
46	“Багшашни хэн бэ?”	«Нэрээ хухаранхаар-яһаа хухара»	Шэн темэ ойлгожо абалга	Зохоолой нэрын ба далда удха ойлгохо	Ном, дэбтэр		
47	“Багшашни хэн бэ?”	«Жаргал гээшэ юун бэ?»	Мэдэсэ гуримшуулга ба согсололго	Байгаалин, ажабайдалай, тоонто нютагай, түрэл зоной, үетэн нүхэдэй, хүн бүхэнэй хүмүүжэхэдэ багшань болодог гурим	Ном, ИКТ		
48	“Багшашни хэн бэ?”	Хэһэгүүдэй удхаар тобшолол гаргаха	Шэнэ шадабари бүридэлгэ	Зохоолой нравственно, этическэ, эпическэ ба лирическэ таланууд, образуудынь.	ном		
49	х\х\ Чулуун-Батын характеристикэ	“Чулуун-Батада характеристикэ үгэхэ”	Мэдэсэ шалгалга ба сэгнэлгэ	Зүбөөр мэдүүлэлнүүдые зохоожо һуралга, аман ба бэшэмэл хэлэлгэ хүгжөөлгэ	Дэбтэр		
50	Туужа тухай ойлгосо	Туужа тухай ойлгосо- Лит. теори	мэдэсэеэ бэхижүүлгэ	Текст дээрэ ажаллалга	Ном, дэбтэр		
51	Творческо практикум	“Хүнэй наһан соо багшын үүргэ” зохоолго- бодомжолго бэшэлгэ					
52	ХХзуун жэл. Хубисхалай ба дайнай үе	ХХзуун жэл. Хубисхалай ба дайнай үе	Шэнэ темэтэй танилсалга	1917 оной октябриин хубисхалай ба дайнай үеын зохоолнуудай удха шанар, тэрэнэй үүргэ тухай мэдэсэ	уншаха		
53	Цыденжаб Дондупович Дондубоной	Уран зохоолшын намтар ба зохоохы зам.	Шэнэ темэтэй танилсалга	Авторай зохоохы зам тухай нурагшадай мэдэсэ үргэдхэхэ.	Ном, дэбтэр		

	зохёохы зам							
54	«Шуһата хюдалга»	Зохеолой гол геройнууд	мэдэсээ бэхижүүлгэ	Бүлэг соо хүдэлхэ дадал бэхижүүлхэ	уншаха			
55	«Шуһата хюдалга»	Түрэл нютагай дайнай үсын түүхын ушарнууд	Шэнэ шадабари бүридэлгэ	Һурагшадай аман хэлэ хүгжөөхэ, өөһэдын һанал, Бодол, тодоор, ураар хэлүүлжэ һургаха.	уншаха			
56	Чимит Цыдендамбаеви ч Цыдендамбаевай зохеохы зам	Уран зохеолшын намтар ба зохеохы зам	Шэнэ темэтэй танилсалга	Авторай зохеохы зам тухай һурагшадай мэдэсэ үргэдхэхэ.	Ном, дэбтэр, презентаци			
57	“Илахаяа ошохомнай”, ”Гвардеец”	“Илахаяа ошохомнай”, ”Гвардеец”-анализ	мэдэсээ бэхижүүлгэ	Шүлэгэй уран аргууд	Ном, дэбтэр			
58	Шираб Нимбуевич Нимбуевай зохеохы зам	Уран зохеолшын намтар ба зохеохы зам	Шэнэ темэтэй танилсалга	Авторай зохеохы зам тухай һурагшадай мэдэсэ үргэдхэхэ.	Ном, дэбтэр, презентаци			
59	“Эхын юрөөл”	“Эхын юрөөл”-анализ	Мэдэсэ гуримшуулга ба согсололго	Һурагшадай аман хэлэ хүгжөөхэ, өөһэдын һанал, Бодол, тодоор, ураар хэлүүлжэ һургаха.	Ном, дэбтэр			
60	Творческо практикум	“Ц.Дон, Ч.Цыдендамбаев, Ш.Нимбуев гэгшэдэй уянгата нюурай дүрэ, тэрэнэй гуниглалга эдэ поэдүүдэй зохеолнууд соогоо харуулалга” гэнэн потическэ семинар						
61	Ж.Т.Тумуновай зохеохы зам	Уран зохеолшын намтар ба зохеохы зам	Мэдэсэ шалгалга ба сэгнэлгэ	Уран зохеолшын намтар ба зохеохы зам мэдэжэ абаха зэргэтэй	Ном, фотозурагууд			
62	“Халуун зүрхэн”	“Халуун зүрхэн”	мэдэсээ бэхижүүлгэ	Буряад текст уран гоеор уншаха шадабаритай бололго, үгэнүүдые зүбөөр үгүүлгэ	Ном, дэбтэр			

63	“Халуун зүрхэн”	Дайн хүнэй ба арад зоной ажабайдалда	Мэдэсэ гуримшуулга ба согсололго	Һурагшадай аман хэлэ хүгжөөхэ, өөһэдын һанал, Бодол, тодоор, ураар хэлүүлжэ һургаха.	Ном, дэбтэр			
64	Творческо практикум	“Хүн онсо байдалда”сочинени-бодомжолго						
65	Уншагшадай конференци	«Уран зохеол ба тэрэнэй уншагшад»						
66	Жэл соо үзэхэнөө дабталга.	Дабталга	Мэдэсэ шалгалга ба сэгнэлгэ	Текст дээрэ ажаллалга	Номууд, шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүд			
67	Шалгалтын. хүдэлмэри	Тест	Мэдэсэ шалгалга ба сэгнэлгэ		Ном, дэбтэр			
68	Шалгалтын хүдэлмэриин анализ							

Нуралсалай ба методическа литература

1. 6. С.Ж.Балданов. Буряад литературынын программа: Буряад литература. 5-11 классууд. Улаан-Удэ: «Бэлиг», 2014. Антология литературы Бурятии XX-начала XXI века I, II, III тома. Улан - Удэ Издательство БНЦ СО РАН, 2010 5
2. «Буряад хэлэн» электронный учебник бурятского языка «Сансар» студия, 2014 он.
3. Бабуев С. «Үрээл тогтохо болтогой» Улаан-Удэ: Буряадай номой хэблэл, 2013 он
4. Буряад хэлэ, литература залгын зарим асуудалнууд болон ерээдүйн хараа бодолнууд. Улаан-Удэ, 2014 он
5. Бабуева В.Д «Материальная и духовная культура бурят». Учебное пособие.-Улаан-Удэ, 2014г.
6. Бурятия. Энциклопедический справочник в двух томах. Улан - Удэ ЭКОС, 2013
7. Богомолова О.И. Дареева О.А «Путешествуем по Бурятии» Улан – Удэ: Издательство «Бэлиг»
8. Вершины №2 сэтгүүл Улаан-Удэ «Буряад Үнэн»
9. Дампилова Х.Д «Буряад литератураар тэстнүүд» 2-дохи хэблэл -Улаан-Удэ: «Бэлиг», 2013 он
10. «Морин хуур» сэтгүүл №2 Улаан-Удэ «Буряад Үнэн» 2014
11. Намжилон Л. «Оюун тулхюур» Улан – Удэ, Изд-во ОАО «Республиканская типография» 2014г.
12. Санжадаева Г.С « Новые технологии на уроках литературы». Улан – Удэ, «Бэлиг», 2016г.
13. С.А.Ошорова, Д.Б.Цыденов Буряад литература. 9-дохи классай нуралсалай ном-хрестомати, хоер хубитай, Улаан-Удэ, «Бэлиг», 2016
14. Цыренова Ц.Б. Булагай эхин Улан-Удэ., 2014
15. Гунгаров В.Ш. Мифүүд ба домогууд Улан-Удэ., 2013
16. Махатов В.М., Цыденова Х.Г. Алтан гадахан Улан-Удэ., 2013
17. Ошорова С.Г. Буряад аман зохёол Улан-Удэ., 2014

Шалгалтын болон хэмжэлгын материалнууд

Тест №1

1. Чулуун – Бата ямар хото руурурахаяа ошохо гэжэ шиидээб?
 - А) Шэтэ
 - Б) Эрхүү
 - в) Улаан-Удэ
2. Хүгшэн эжынь хүбүүндээ город абаашахыень юу үгөөб?
3. Чулуун-Бата үһэтэй хүнжэлөө хэды түхэригөөр худалдааб?
 - А) арбан
 - Б) арбан гурбан
 - В) хорин
4. 18-дахи комната соо Чулуун – Батые оруулхадаа, Иван Петрович хэдыдэхи оро табяаб?
 - А) зургаадахи
 - Б) долоодохи
 - В) наймадахи
5. Чулуун – Бата комната соогоо ямар үүргэ дүүргэнэб?
 - А) сторостын
 - Б) атаманай
 - В) дежурнын
6. һалхи абаһан хүбүүндэ Чулуун – Бата юу унхидуулааб?
 - А) одеколон
 - Б) нашатырна спрт
 - В) Халуун уһа
7. Уһанда шэнгэһэн Мэдэг басагые хэн абарһан байгааб?
 - А) Максим
 - Б) Чулуун – Бата
 - В) Иван Петрович
8. Атаман Николаевай нэрэ хэн бэ?
 - А) Димка
 - Б) Ринчин
 - В) Чулуун – Бата

9. Николаевые үшөө хэн гэжэ нэрлэдэг байгаа?
А) плясун
Б) Хүбүүн
В) Дуушан
10. Нютагайнь дархан үбгэн Чулуун – Батада юу дархалжа үгэдэг байгаа?
А) шарга
Б) коньки
В) сана
11. Чулуун – Бата хүгшэн эжыдээ юу бэлэг асарааб?
А) дэгэлэй бүд
Б) пулаад
В) конфетэ
12. Чулуун – Бата хэндэ дүрбэн таха бэлэг болгон асарааб?
А) Тамжад хүгшэндэ
Б) Сэндэмэ басаганда
В) Сага үбгэндэ

Тест № 3

1. Декабристнуудай буһалгаан хэды ондо болооб?
А) 1800
Б) 1820
В) 1825
2. Хэды декабристнууд саазалагдааб?
А) 3
Б) 4
В) 5
3. Хэды декабристнууд Сибириин сүлэлгэдэ байгаа?
А) 120
Б) 121
В) 125
4. Николай Бестужевай ханилдаг эхэнэр хэн гэжэ нэрэтэйб?
А) Мария Николаевна Волконская
Б) Александра Григорьевна Муравьева

- В) Любовь Ивановна Степовая
5. Бестужевууд гэртээ хэды үхибүүдтэй?
А) 8
Б) 6
В) 5
6. «Декабристын бэһэлиг» зохёол ямар жанраар бэшэгдэнхэйб?
А) драма
Б) шүлэглэмэл драма
В) поэмэ
7. Энэ зохёол хэды ондо хэблэгдээб?
А) 1979
Б) 1980
В) 2000
8. Хэн Мишель гэжэ найхан нэрэтэйб?
А) Николай Бестужев
Б) Михаил Бестужев
В) Кондратии Рылеев
9. Декабристнуудай буһалгаан хаана болооб?
А) Сенадай талмай дээрэ
Б) Шэтэдэ
В) Петровско-Заводто
10. Николай Бестужевта шэрэ, акварель, зөөлэн биирэ, аржагар хатуу зурагай саарһа хэн асарааб?
А) Елена Александровна Бестужева
Б) Александра Григорьевна Муравьева
В) Любовь Ивановна Степовая
11. Хуурша үбгэн үншэн хүбүүн хоёр хаана, хэды ондо декабристнуудаар уулзааб?
А) Хори нютагта, 1830 оной зун
Б) Галуута нуурта, 1839 оной зун
В) Сэлэнгын эрьедэ, 1855 оной май нарада
12. 1832 оной намар декабристнууд хаана байгааб?
А) Сэлэнгэдэ
Б) Хоридо

- В) Петровско – Заводто
13. Саанахи, урдахи далайнууд дээрэхи саһан сагаан альбатросууд тухай хэн дуу дуулаа һэн бэ?
А) Константин Торсон
Б) Николай Бестужев
В) Александр Якубович
14. Түмэр гэнжээр дархалагдаһан бэһэлигүүдэй эрмэгынь юугээр хязалагдаа һэм?
А) Алтаар
Б) Мүнгөөр
В) Түмэрөөр
15. Декабрист Торсоной нэрын хэн бэ?
А) Алтаар
Б) Мүнгөөр
В) Түмэрөөр
16. Николай Бестужев хэнтэй гэрлээ һэн бэ?
А) Антуан Луизатай
Б) Любовь Степоваятай
В) Гэрэлмаатай
17. Николай Бестужев Сэлэнгэдэ байхадаа ямар зохёол бэшээб?
А) «Сэлэнгэ»
Б) «Үбүхүүн»
В) «Галуута нуур»
18. Бестужевуудай эгээ ехэ эгэшэнь хэн гэжэ нэрэтэйб?
А) Елена
Б) Мария
В) Александра
19. Бестужевай дархалһан бэһэлигүүдээ хүбөөнь алталхын тула хэн алтан бэһэлигээ хурганһаа тайлажа үгөөб?
А) Степовая
Б) Муравьева
В) Волконская
20. Николай Бестужев хэд гэжэ нэрэтэй байгааб?
А) Алексей, Катя
Б) Михаил, Лена

В) Николай, Люба

Шалгалтын асуудалнууд

Вариант 1

1. Эгээ гоёшоогдоһон танай зохёолой нэрэ? Авторынь. Гол удха нэгэ хэды үгөөр бэшэхэ.
2. Дамба-Дугар ноён эхэнэрнүүдээр шулуу хормойлуулан юу бодхоогооб?
3. Арбан найман наһые ямар зула гэнэб? Энэ ямар зохёолһооб?
4. Юундэ Виктортэ бурханай абарал шэнги болоод байгаа? Викторта зураглал бэшэхэ.
5. Виктор геолог болоходоо юу бэдэрнэб? Юундэ? Ямар удха шанартайб?
6. Долгор басаганда характеристикэ
7. Өөрынгөө уг тухай бэшэхэ
8. Ууган хүбүүнэй дүрэ зураглаха
9. Мүнхэ нэрын удха шанар
10. Эжы абын хургаалнуудһаа

Вариант 2

1. Чулуун – Батын хайн талыень зураглаха
2. Декабристууд тухай мэдэсэ бэшэхэ
3. Н.Г.Дамдиновой намтар тобшохоноор
4. Манай нютагай байгааһин зураглал
5. Саран - Хүхы тухай домог
6. Арьяагай буруу талыень зураглаха
7. Мүнхэ шанартай үйлэ хэрэг гэжэ юуб? Танай бодол
8. Эхэ эсэгэеэ хүндэлхэ тухай
9. Танай дуратай зохёол? Энэ зохёол танда юундэ хайшаагдааб?
10. Шаралдай үбгэнэй һонин ушар